

MARTÍ DOMÍNGUEZ

La Verge i la mosca

LLOSA

En la catedral de Zamora, en l'exposició "Las edades del hombre", un quadre d'un autor flamenc anònim del segle XVI està movent molt d'enrenou. Es titula "La Verge de la mosca", i, efectivament, sobre la madona, i ben a prop del

Nen, un d'aquests odiosos insectes reposa plàcidament. Mentre la Verge Maria mostra al Nen un fruit (possiblement un poncem, la fruita sagrada dels jueus, que també va pintar Van Eyck), una mosca groguenca del femer (i que els francesos anomenen "*mouche brûlée*") s'ha posat, de forma ben inquietant, en el seu enlluernador mantell.

Per Internet es pot comprovar la polseguera –l'èxit– que ha alçat aquesta exposició, i com entre els seus incomptables atractius, l'hexàpode representa un paper si més no capital. Anar a hores d'ara fins a Zamora i no veure l'animalet és, si fa no fa, com deixar-se furtar la cartera. Al capdavant, la mosca d'aquest autor flamenc desperta curiositat i facilita la conversa, la fluència verbal, entre els nombrosos i diversos visitants. Tothom després de veure el quadre prossegueix l'itinerari amb un somriure, i amb un comentari jocund a formular als amics i companys, cosa que permet fer un respir a tanta madona, reliquiari i miracleria santoral. Tothom té alguna cosa a dir sobre la mosca, sobre el pintor ("no és estrany que siga anònim"), o sobre les circumstàncies ben inescrutables que guien tota composició pictòrica.

Tanmateix, ja Carlo Crivelli va tenir la mateixa idea. Cal assenyalar que la mosca de l'anònim pintor flamenc no és la primera! En la taula de Crivelli que es conserva al Metropolitan Museum of Art de Nova York, el Nen protegeix una cadenera d'una gruixuda mosca vironera que s'ha posat ben prop d'ells. La madona (aquelles madones hieràtiques de Carolus Crivellus, com li plaïa tant de signar), sembla absent a aquella escena. Ni la Verge del pintor flamenc, ni la de Crivelli, reparen en la mosca que és vora elles, que és vora al Nen. En aquell insecte que viu de manera ignominiosa i que és la imatge del dimoni.

Em pregunte si l'autor flamenc coneixeria el quadre de Crivelli. Es de suposar que no. I, tanmateix, tots dos empren uns recursos simbòlics ben semblants: enfront de la mosca, el pintor flamenc oposa la fruita sagrada del poble jueu, mentre que Crivelli ostenta la cadenera, l'ocell que va auxiliar Crist durant la Passió. Segons Leo Steinberg, en el seu fascinant llibre sobre la representació de la sexualitat de Crist en la pintura del Renaixement, el Nen de Crivelli protegeix la cadenera contra el seu pit, i aquesta obre les ales dibuixant el signe de la creu.

En qualsevol cas, aquella mosca insolent no ha volat fins allí de manera casual. En realitat, fóra extraordinari –i incompreensible– una mosca apòcrifa en la història de l'art. Fins i tot, en l'obra d'un pobre i desconegut pintor de Zamora.